

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Iorga, Nicolae
RĂZBOIUL NOSTRU ÎN NOTE ZILNICE/ Nicolae
Iorga – București: Paul Editions, 2021

Războiul nostru în note zilnice vol 2

ISBN general: 978-606-9703-22-9

ISBN vol 2 978-606-9703-13-7

NICOLAE IORGA

RĂZBOIUL NOSTRU ÎN NOTE ZILNICE 1916-1917

VOLUMUL II

Redactare: *Mihaela Enache*
Corectură: *Lucia Gruescu*
Tehnoredactare: *Nicoleta Monoran*
Coperta: *Lucian Enache*

Paul Editions

Șos. Ștefan cel Mare nr. 15, Sector 2, București

www.pauleditions.ro

e-mail: pauleditions@gmail.com, office@pauleditions.ro,
vanzari@pauleditions.ro, nicoleta.petcu@pauleditions.ro,
mihaela.enache@pauleditions.ro; rotel: 0730.660.427;

0731.884.583

Tipar: ARTPRINT

E-mail: office@artprint.ro

Paul Editions

D. Charles Foley a avut buna idee de a cuprinde într-o carte intitulată «Viața de război povestită de soldați» (Paris 1915) o sumă de scrisori înălțătoare și duioase, din care icoana adevărată a luptelor uriașe se desface mai bine decât din orice povestire istorică.

Iată câteva pasaje.

1. Despre un preot:

«Deodată văd pe unul din camarazi, caporalul rezervist D., vicar în Țara Bască, ridicându-se afară din tranșee.

— Ai innebunit! Vrei să te dea jos?, îi strigai.

Cu un gest, el comandă tăcerea.

— Mulți dintre ai noștri vor rămâne poate aici, ne spune dânsul. Aș vrea să vă dau binecuvântarea.

Dându-se puțin în urmă, el îngenunche, cu fața spre dușman, întrecând cu tot bustul parapetul tranșeei.

Toate frunțile se descoperă.

Cu un glas care tremură puțin, el începe Crezul. Foarte aproape de urechea lui, o șuierătură-l face să tresară. Uită o frază, dar, potolindu-și nervii, se reculege îndată. Și mântuie cu un glas limpede și tare.

Apoi, dând binecuvântarea, el cere:

— Să spuneți cu mine de trei ori Tatăl Nostru.

Liniștit, cu mâinile unite, cu pieptul deschis gloanțelor și mai dese, care bat aerul în jurul lui, el spune rugăciunea încet, pentru ca aceia care o uitaseră s-o poată repeta după dânsul.

Când a sfârșit, el făcu un larg gest de binecuvântare. Apoi, iute, de data aceasta, el sare înapoi în tainița noastră, cu inima vioaie și trupul neatins.

Pornește pe râs, și noi - noi plângeam»

Iscălește un sergent.

*

Într-o scrisoare din septembrie se vede un sergent german strivind în treacăt tidvele răniților francezi. Unul se luptă, apucând disperat patul puștii coborât asupra capului său. Nu izbutește, și sângele sare asupra celui care, cu groază, povestește sălbătăcia.

Pe ceilalți răniți îi închid într-o șură căreia-i dau foc la cele patru colțuri.

*

Scrisoarea unui căpitan: «Toate acestea vor avea un sfârșit. Vom învinge, căci logica o cere; căci pe fiecare zi merităm puțintel mai

mult biruința definitivă, prin voința noastră, prin disprețul absolut de moarte, prin zâmbetul cu care primim fiecare din mizeriile noastre».

Scrisoare de înștiințare pentru moarte: «Fiul dv. N-a dispărut întreg, doamnă. Sufletul său e nemuritor pentru că e suflarea lui Dumnezeu și pentru că se confundă cu sufletul Franței».

Pentru a ucide mai bine, germanii ridică o cruce lângă tranșeele lor ca pentru un mormânt, pe care toți îl respectă. Și, la momentul prevăzut, ei trag de acolo!

1 octombrie, 1916

† Nicolae Filipescu

În ceas de mari și grele griji ne părăsește unul din acei oameni în care le place popoarelor să vadă pe conducătorii lor chemați pentru astfel de primejdii.

Nicolae Filipescu a fost o mare și neastâmpărată energie, capabilă de tot binele, dacă un scop bun îi stătea înaintea și sfătuitorii buni îl înconjurau. A fost un ostaș de temperament, pe care ironia sorții îl aruncase în mijlocul vieții politice, care cere alte mijloace. Inteligența lui și le-a însușit și pe acestea, unii zic chiar: într-un grad superior, bar nu odată prietenii săi cei abevărați au putut constata cu durere că se umbreau astfel acele mari calități, de vitejie moștenită, de strămoșesc avânt care-l chemau în altă arenă.

Ochii lui mari rotunzi aveau o căutătură de o verzuie lumină care cerceta în cugetul aceluia căruia-i vorbea cu oprirea fixă a reflectorului ce caută pe dușman. Uneori însă un ușor vâl se lăsa asupra lor. Aceasta însemna că asupra sufletului tare al acestui om de fier a trecut o tainică undă de înduioșare. Aceasta nu se întâmpla decât atunci când Filipescu vorbea de Patrie și de Neam. Minteia lui și-o ținea pentru alte scopuri, inima lui o păstra pentru aceasta.

A dorit războiul cu o patimă oarbă, furioasă. E singurul care l-a dorit așa. Și e singurul care l-a dorit pe el, războiul, mai mult și decât sfântul scop pe care trebuie să-l atingă. El nu se putea împăca nici într-un chip cu gândul că, între steagurile încununate cu glorie, al României lui lipsește. Și i se părea că, atâta vreme cât acest steag - oricare i-ar fi soarta - nu flutură lângă ale acelor ce apără dreptul, Patriei sale-i lipsește însăși viața morală.

În acești ani de nespuse chinuri ale conștiinței fiecăruia l-am auzit adesea vorbind mulțimii, care-l iubea poate fiindcă el, boier până în

vârful unghiilor, n-o iubea prea mult și o stima încă mai puțin. El nu ținea discursuri, ci anunța axiome. Din frământarea grozavă ce viața în sufletul lui se desfășeau stângaci blocuri de imensă elocvență, uneori bruscă și frustă. Ele nu convingeau, ci striveau. Și o sălbatică elocvență scăpăra luminoasă din năprasnica lovitură a acestor fărâme de stâncă. Asupra celor de față treceau furtuni elementare când scânteia izbutia să apară arzându-i sufletul.

Și-a cheltuit astfel viața întreagă. Toată puterea lui s-a dus așa. Sufletul lui s-a consumat tot. El trebuia să moară după cât trăise în acești ani de sublimă durere a omenirii.

Acum se odihnește. Acela ce s-a străduit mai greu are partea cea mai ușoară. I-a fost dat să nu-l mai tulbure și aceste griji de astăzi. Dar și în fundul mormântului ceva l-ar putea face să tresalte, acel ceva pe care toți cei buni și viteji, cu sânge și cu lacrimi, cu disperată sfortare a ființei lor întregi, o cer, în acest mare și aspru ceas, împotriva silei păgâne și a urii învierșunate: Biruința!

2 octombrie, 1916

Lumină din afară și lumină dinăuntru

Pe calea cea grea a omenirii, cale de osândă chiar când trebuie să ajungă prin cruce, prin răstignire la înălțarea glorioasă, o lumină trebuie să îndrepte pașii ce rătăcesc, ce se poticnesc ori se opresc de oboseală între pietrele Răului cu care e sămănat acest drum al nostru pe pământ. O lumină fără care prăpăstiile care ne așteaptă pretutindeni ne vor înghiți și nu mai este putere pe lume care să ne poată scoate de acolo.

Tot ce facem noi se îndeplinește prin această luminare a rosturilor noastre. Cu patimă, uneori cu deznădejde o căutăm!

Unii, mai trufași, cred că nu trebuie să o ceară decât de la întâmplarea prielnică, de la vechiul și veșnicul înșelător care e norocul. Și norocul aprinde lumânările, făclioarele unde-i place și când îi place. Te poartă pe ele cât vrea și când nu vrea le ascunde. O furtună se repede asupra lor și le stinge. Drumetul care se crede sigur de aceste luminițe se prăbușește și, odată pentru totdeauna, dispăre.

Este o altă lumină însă, care cu greu se aprinde, dar, odată ce arată calea, nu va lăsa-o niciodată în întuneric. Te-ai străduit să-ți faci înăuntru tău lumina care nu se stinge decât odată cu viața, lumina convingerii absolute, a devotamentului fără greș a mării conștiințe care nu poate rătăci. Și, atunci, nu numai că tu însuși vei ști totdeauna,

în ciuda sortii rele, să-ți îndrepti pașii, dar calea va fi luminată sigur pentru mii și mii de oameni.

Cine are această lumină să-și ofere și conducerea în vremi ca acestea. Dar numai cine o are.

2 octombrie, 1916

Ce doresc francezii

Într-o lucrare recentă, de geografie istorică un scriitor francez arată, cu voia cenzurii, până unde înțeleg a se întinde francezii - măcar unii din ei - în cazul, pe care-l credem toți că se va produce - al biruinței depline contra germanilor.

Nu admite singurul drept al graiului, după care toți cei ce vorbesc aceeași limbă ar fi cuprinși în aceeași țară. E partizanul țărilor întregi, țărilor încheiate, care să poată fi apărate. Și pentru aceea-i trebuie valeda Moselei întreagă, îi trebuie «șanțul» cel mare al Rinului.

Ca argumente mai aduce și asemănarea moravurilor între acești vorbitori de limbă germană din Maiența, din Trier-Treves și între francezi și atâtea amintiri, istorice care-i leagă.

2 octombrie, 1916

Cărțile celor ce s-au jertfit

Două Siberii de EUGEN GOGA

D. Eugen Goga a fost, în silă, ca atâtea mii de frați ai săi, catană împărătească. A fost pus la jurământul din buze, împotriva căruia sufletul blestema, a fost cărat pe câmpul de luptă, a văzut acolo nemaipomenita zăpăceală a unei armate fără conducere și fără ideal, a asistat la uciderea de ofițeri fără inimă a unor soldați care n-aveau altă vină decât că nu erau mai însuflețiți decât acești șefi mizerabili, a încasat și el toate batjocurile și înjurăturile lor. Apoi o rană binecuvântată l-a scăpat. Cu spitalul în care se găsea a trecut în mâinile rușilor.

A descoperit la aceștia ceea ce nu bănuia, ceea ce nimeni nu-l învățase a bănuii: Blandețea creștină a omului care n-a cetit pe Dietzsche în ediție pentru popor și pe Bernhardt în broșură pentru cazarmă. Cutare soldat simplu și-a luat șuba de pe dânsul în aspra noapte de iarnă pentru a acoperi, în căruță, pe rănitul care tremura; cutare fetiță a scris versuri ca să știe prizonierii că dincoace de front nu mai este nicio dușmănie, cutare ofițer superior a smuls din banii

lui pentru ca să ajute - până la dovada unor vicii nerușinate - pe colegul austro-ungar la nevoile lui. N-a fost casă care să le fie închisă, la cei buni ca și la cei răi; n-a fost convorbire prietenoasă care să nu-l caute pentru a-i mângâia, ferindu-se de a atinge în sufletele lor mândria care sângera. Celor fără familie s-a încercat a li se crea un mediu de familie. Și, în schimb, neamțul a bătut, ungurul s-a obrăznicit, turcul a alergat după femei, iar câte un prusian - ofițer - a furat, sub ochii autorului, rufăria spitalului, ca să-i tragă o bătaie ca aceia turcul, care uitase că obrazul care-l palmuiește e al unui scump aliat.

Toate acestea sunt spuse foarte vioi, cu o vervă tinerească admirabilă. Chinuri de conștiință, încâierări, grozăvii din dosul frontului, discuții de captivitate, încercări de iubire, toate se amestecă în capitole care fac împreună cea mai plăcută lectură, și în povestirea autorului nu o dată se întâlnesc atâtea pagini deosebite, de durere sau de glumă, care formează, de fapt, alte povestiri.

Nu-i va părea rău nimănui că a luat în mână această carte.

2 octombrie, 1916

Ajutorul Italiei

În momentul când o ofensivă bine plănuită și condusă cu o energie disperată ataca Italia prin partea cea mai slabă a hotarelor sale, prin aceea care fusese lăsată inadins așa pentru a permite oricând invadarea teritoriului italian, când Veneția, cu bisericile ei sparte de aeroplane, era amenințată să vadă din nou pe urmașii de astăzi ai zbirilor lui Silvio Pellico, ai temnicerilor din «închisorile Mele», un cutremur a trecut prin sufletul tuturor acelor care au înțeles ce se cuprinde, loc de loc, pas de pas, în această dumnezeiască țară. Iar pentru Italia însăși, oricât de sigură era de forțele ei militare, a fost un ceas de amară durere.

Atunci rușii lui Brusilov au năvălit, cu toate puterile, fără a-și drămui jertfa, asupra adunăturii austro-ungare și i-au silit pe călăii jefuitori, care se gătiseră a-și lua prețul silințelor ce făcuseră a se retrage spre culcușurile lor de hotar, îngăduind apoi italienilor să ia Gorizia.

Situația noastră față de disperatul atac german, a cărui țintă o cunoaștem, seamănă cu aceea a Italiei în zilele de la Asiago. Aceeași durere umple sufletele noastre, oricât de siguri suntem de forțele noastre militare.

Alianții au pentru ei înșiși un prea mare interes să revenim la

situația de acum două-trei săptămâni, la ofensiva părăsită câtva timp, ca să nu faci tot ce e cu putință pentru ca acest pahar să treacă de la noi.

Dar între ei toți nu e niciunul căruia să-i fi fost partea mai mult decât Italiei de a trece prin grele amenințări ale dușmanului, pentru ca pe urmă să mulțumească din toată inima prietenului care și-a făcut datoria față de dânsul.

Generalul Cadorna a luat asupra-și față de noi rolul pe care față de Italia și-l luase Brusilov. Succesele de până acum sunt cele mai frumoase; 5.000 de prizonieri căzuți în mâinile armatelor italiene fac cea mai elocventă dovadă. Așteptăm cu încredere urmarea.

Și, când vom respira iarăși larg și adânc, dușmanul comun va vedea că în Liga pentru libertatea popoarelor nu există părți mai slabe, ci numai un singur front, care-și strânge cele mai multe puteri acolo unde cu mai multă furie e atacat.

4 octombrie, 1916

Străinul cel dinăuntru

Înainte unei mari clădiri din București lumea vede, nu fără oarecare semne ale sentimentelor care o frământă, un grup de oameni cu înfățișarea străină pe care grija de noi înșine și mila de dânsii i-a pus acolo.

Sunt cei mai favorizați dintre acei oaspeți ai României, care și-au făcut aici, nu numai o avere la care poate nici nu gândeau acasă, dar atâtea legături, atâtea prietenii, o situație socială așa de înaltă, ajungând ei, care nu s-au coborât să ceară măcar cetățenia românească, printre fruntașii țării, înaintea cărora nicio ușă nu rămâne închisă.

Și, pe lângă acești câteva sute, alte câteva mii, câteva zeci de mii așteaptă, în câmpiile Ialomiței, unde ospitalitatea și bunătatea de inimă a țaranului nostru le-a dat și ce nu se vede acasă la dânsii - ceasul cel bun pentru ei și rău pentru noi.

Cei din Bărăgan vor fi privit cu bucurie păsările negre de moarte care se grăbeau, nerăbdătoare, către Bucureștiul «Valahilor», iar tovarășii din acel palat de pe Calea Victoriei vor fi aplaudat, cu toată primejdia lor personală, de câte ori bomba plesnea pământul acestei Capitale osândite, răspândind în dreapta și în stânga amenințarea deucidere și ruină.

Și nu sunt numai ei, cei care nu s-au făcut cetățeni români. Sunt atâția, mii de mii, care au trecut prin voturile Parlamentului și, fără

pic de iubire sau de stimă pentru noi, s-au așezat, nu numai în fruntea câștigului nostru, dar și în cele dintâi rânduri ale demnităților și onorurilor.

La fiecare pas, te întâlnești cu ei, cum, de altfel, te întâlnești cu neîmpământeniții care ne pândesc de după un pașaport elvețian, olandez ori american. Nu e nevoie să citești comunicatul din fiecare zi, ca să știi dacă ne merge bine ori rău: mutra lor încruntată sau zâmbetul fericit care le luminează fața și-o spun dinainte.

Așa sunt ei, așa sunt femeile lor, cu care ale noastre s-au purtat ca niște surori, așa sunt copiii lor, care se înfrățeau pe aceleași bănci cu copiii noștri.

A cincea parte din populația Bucureștilor avea părinți veniți de peste hotar: germani, austrieci, unguri, trimiși ca trupe de acoperire ale cuceririi economice, bulgari în care conștiința de rasă, o bucată de vreme ațipită, s-a redeșteptat provocatoare și lacomă de la 1878 înainte.

Sat fără câini am fost. „Paradis al păcătoșilor”, ni s-a zis, „Cosmopolis” al Orientului am ajuns. Capitalul n-are patrie, credeam cei mai mulți. Colaborația n-are culoare, s-a adăugat. Și azi, numai azi, când frații acestor oaspeți ne atacă peste Dunăre și în munte, când bombele lor au vărsat din ceruri moartea asupra acestui oraș de veselie, vedem un lucru, despre care câte unul a tot vorbit, dar fără folos: că e în zadar să faci o casă frumoasă și s-o mobilezi bine, dacă nu te gândești să prinzi în țâțanile ei și o ușă care să se poată încuia.

4 octombrie, 1916

O înmormântare - nu!

N-am impresia că am asistat la înmormântarea celui care a fost Nicolae Filipescu.

Am văzut un cortegiu oarecare, multă lume amestecată, puțină care era tristă și mai puțină care plângea; am văzut ridicat pe umeri, în cântecele unor copiii care-și făceau meseria, un greoi sicriu de stejar cu inscripții banale; atâta am văzut.

Nu putea fi înmormântarea lui. Căci ei nu putea fi înmormântat decât în haină de ostaș, nu putea fi înfășurat în alt giulgiu decât al tricolorului și nu putea fi coborât în pământ decât la sunetul tunurilor, într-o seară de victorie.

Și după înmormântarea aceasta banală, ca a cutărui bătrân politician mort de uzură la optzeci de ani, eu, care l-am văzut prea de multe ori așa de viu ca să înlocuiesc, azi, mândra iconă de voinic

cu trista amintire a rămășițelor sale, sunt încredințat că el e aiurea. Liberat de suferințele acestei zdrențe omenești, aleargă acum liber câmpiile de luptă, îndeamnă pe cei ce șovăiesc, oprește în cale pe cei ce se retrag și întefeste pe cei care atacă. El e acum cu strămoșii lui ostași, care și ei au fost îngropați, cine știe cum, undeva, și care acum vîi cutreieră în zborul cailor nevăzuți de-a lungul țării, amenințată și călcată de dușmani, și smulg biruința prin mâinile urmașilor lor.

4 octombrie, 1916

Celălalt

Noi nu căutăm de lucru - căți ne căutăm măcar de lucru, căci atâția nu fac altceva decât să-și caute de huzur, de ticălosul huzur lenes care a răpit apărării naționale atâtea din mijloacele sale. De altfel, în calea muncii celei mai devotate împrejurarile pun atâtea piedici, încât mulți se descurajează și, deci, huzuresc și ei! Cumplit chin este, se zice, munca silnică, dar nu cunosc pe lume un chin mai cumplit pentru cine s-a simțit și el om odată decât *odihna silnică*....

Cu lucru ori fără lucru, pe acasă ori pe la adăpost, zi de zi așteptăm ceasul comunicatului, care hotărăște pentru orice om cu simțire dispoziția unei zile întregi. Îl străbatem întâi iute, cu bătaie de inimă; îl deslușim apoi, migălos, în toate amănuntele lui. Sunt sigur că mulți ajungem a-l ști pe de rost.

Și atâția nu ne mulțumim ușor. E drept că în cutare loc „ne menținem”, că în altul „inamicul a fost respins”, că în al treilea, a fost „respins sângeros”. Dar iată că sunt locuri unde totuși el a pătruns pe pământul nostru, pe care ni-l închipuim prea ușor apărat așa cum sforile întinse la Zece Mese apără marginea trotuarului de îmbulzeli. De ce a pătruns? De ce comunicatul spune că „am fost siliți a ne retrage, fie și numai „puțin”?

Vedem locurile, dar uităm ceva: oamenii.

În acele trecători care trebuie apărute - deocamdată de noi singuri - sunt tovarășii noștri de neam, colegii și prietenii noștri de ieri, sunt rudele, frații, fiii noștri. Cerul care ne trimite nouă soare cald ziua și seara, frumusețea lunii albe, plouă asupra lor bombe; aerul e plin de zumzetul gloanțelor; toate mijloacele nimicirii celei mai savante sunt adunate contra lor, și mii de dușmani împing neconținut pe frontul în apărarea căruia ai noștri își înzecesc puterile. Succesul mărunț care ne ajunge pentru o clipă de mulțumire ei l-au frământat în praf și l-au scaldat în sânge: retragerea care ne supără, pe care nu voim s-o iertăm, au făcut-o ei după ceasuri întregi de zvârcoliri disperate,

după jertfe fără nume și cu moartea în suflet au lăsat ei acel petic de pământ românesc pe care, mâine, îl vor face să fie iarăși al nostru.

Ușor e să pui stegulețe pe hartă și să blestemi când le dai înapoi! Dar numai acela poate spune ce înseamnă toate acestea care unește în silințele lui deznădăjduite încă o dată carnea lui cu lutul țării.

Și, gândindu-ne la el, să ne bucurăm însutit de fiecare succes, iar când totuși nu l-am putut avea, să... iertăm pe acela, care doar numai Dumnezeu să fi fost ca să ni-l poată da!

16 octombrie, 1916

Întrecere de muncă

Afară de germani, care au fixat nota războiului prin pregătirea lor specială, făcută răbdător și ascuns în curs de jumătate de veac, toți cei care au intrat în sângerosul vălmășag de astăzi credeau că e vorba de o întrecere de vitejie. Cu ce frumos avânt cavaleresc au plecat toți pentru marea încercare de câteva săptămâni, de câteva luni, călăreți și infanteriști, spre câmpiile de luptă, unde disprețul morții avea să câștige o repede și glorioasă biruință!

Deocamdată însă, toți au fost oprîți pe loc. Precum germanii au trebuit să vadă că mașina fără om de o seamă cu dânsa nu poate decât prea puțin, tot așa au fost siliți a vedea aliații că omul prin singura lui putere, fără organizare și pregătire, nu poate face cât ar trebui, cât ar fi în măsură să facă.

Și atunci s-au încordat toate puterile tuturor națiilor.

Răgaz, odihnă, petrecere, lux - afară cu ele! Generația de azi nu trebuie să dea numai ce era datoare pentru dânsa, ci tot ce e datoare pentru toți urmașii ei, căci de felul cum se va purta ea atârnă soarta tuturor acelor miliarde care vor veni. Fiecare la lucrul său, îndărătnic, furios legat de dânsul! La lucru până la stoarcere, până la moarte!

Și nu numai soldatul. *Soldat e oricine-și face datoria, erou oricine și-o întrece, și oricine și-o părăsește: bărbat, femeie, tânăr, bătrân, e un dezertor, un mizerabil dezertor care merită palmuit și scuipat în față când uniformă nu-i asigură relativa onoare de a fi împușcat!*

Și cine muncește mai mult și mai bine, acela biruiește. Dar numai acela. S-o înțeleagă oricine: *numai și numai acela.*

Cât lucrurile sunt ca astăzi, putem fi siguri *de rezistența noastră*; când niciun trândav, trușă ori mișel nu se va mai vedea în calea noastră, ca o jignire a simțului moral, atunci vom avea și *victoria.*

Și trebuie s-o avem!

6 octombrie, 1916

Între cărțile pe care le citeam în copilărie, mâna evlavioasă a unei doamne care învățase în școli catolice a strecurat o Istorie pentru popor a Ioanei d'Arc. Cine nu știe povestea bunei și blândeii păstorite „căreia îi sângera inima”, cum însăși spunea, „când vedea sânge francez” și care, atunci când toți cei care cârmuiau Franța își pierduseră capul, s-a ridicat, auzind glasuri sfinte care o chemau la luptă pentru poporul ei, și, ajungând ea, o fetiță de la țară, general de armată și șef de stat-major, a scăpat țara pe care nimeni nu se mai încumeta s-o apere? „Fata de la Orleans”, cum i se mai zice, pentru că a scăpat acest oraș de dușmani, a fost prinsă de aceștia și arsă pentru că prin vraja încrederii și nevinovăției sale făcuse acest lucru mare. Și în cartea aceea se arăta ce soartă au avut toți aceia care, de aproape ori de departe, lucraseră pentru ca sfânta să moară pe rug.

Acum ziarele aduc vestea că Otto, rege al Bavariei până deunăzi, a murit în chilia lui de nebun.

Când era un frumos și zdravăn tânăr, Otto de Wittelsbach a luat parte la războiul de la 1870 - 1871 contra Franței. Ca și acesta de azi, a fost un război voit și pregătit. Avea, e drept, un scop: acela de a face cu puțință unirea tuturor seminișilor germane, pe când orice scop cuminte și drept lipsește sălbaticii războiri de astăzi cu lumea toată. Dar cruzimile săvârșite, metodic, cu sânge rece, contra unui nobil popor, au trezit, deși nici pe departe nu se pot apropia de măcelurile pe care le vedem noi, indignarea tuturor. Și din trupul Franței s-au smuls fără voia lor două provincii, dintre care una n-a știut niciodată alt grai decât graiul francez.

Ce s-a întâmplat cu șefii? Wilhelm regele Prusiei, ajuns împărat german, a asistat la agonia înecată a fiului și moștenitorului său în floarea vârstei. Frederic, acest fiu s-a stins în durerile grozave ale unei boli care i-a distrus gâtul: s-a stins mut și disperat, asistând la nerăbdarea cu care sângele lui, actualul împărat, îi pândea sfârșitul. Bismarck, aruncat ca netrebnic de Wilhelm al II-lea, a murit de furia disgrației sale. Iar, din cei doi frumoși prinți de Bavaria, Ludovic, cel mai mare, a pierit nebun, ucigaș și sinucigaș, iar Otto, urmașul său, a urlat ca bestiile jumătate de veac și păștea ca babiloneanul blestemat din Biblie iarba din grădinile sale.

Wilhelm al II-lea, puternice împărat distrugător de popoare, care în sângele nostru vrei să ne răpești această țară mică și sărmană,

te gândești vreodată la ceasul din urmă pe care ți-l pregătește Răsplătirea?

7 octombrie, 1916

Generalul Prezan

De multe vorbim, dar nu totdeauna de ce trebuie.

Știm că bancherul cutare, putred de bogat, a dat zece țigări și cinci parale la un spital de răniți, dar nu știm cine ne-a dat în Ardeal cea mai metodică și sigură înaintare și, în ceasul greu, retragerea cea mai liniștită.

Să mi se dea voie să fac o indiscreție. E generalul cu ținuta sigură și vorba socotită, generalul de cugetare îndelungă care comandă la Iași: generalul Prezan.

7 octombrie, 1916

Generalul Zaiancovschi

Chipul generalului rus care cu atâta știință a războiului apăra Dobrogea, a apărut în sfârșit și în ziarele noastre.

Atâta n-ar ajunge, desigur. Trebuie să se știe ce om bun, ce părinte pentru ostașii săi, ce iubitor și aspru părinte e acest veteran al războiului celui mare.

La masă. Ofițerii petrec ca niște tineri. Un camarad bătrân apare. El aduce cu îngrijiri de tată cafeaua fiecăruia până la sublocotenent.

E generalul Zaiancovschi.

Un automobil ca oricare altul trece pe frontul dobrogean.

Înăuntru, un ofițer în simpla uniformă a luptelor. Ca un curent electric străbate pe fiecare ostaș, care e în stare, în acea clipă, să facă orice.

Căci au recunoscut toți pe generalul Zaiancovschi.

Dar să nu cumva să-și uite cineva datoria, să șovăiască, să dea un pas îndărăt. Căci nu poate fi un mai neînduplecat pedepsitor decât generalul Zaiancovschi.

7 octombrie, 1916

Misiunea franceză

Puteam saluta și cu mai multă căldură, și nu numai pentru folosul pe care desigur ni-l va aduce, misiunea franceză, în capul căreia se găsește generalul Berthelot.